

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІНАНСІВ,
БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ**

До 20-річчя створення ННІ фінансів, банківської справи

**ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ
РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ
МЕХАНІЗМІВ В УМОВАХ НОВОЇ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

25 березня 2016 року

**Ірпінь
2016**

<i>Онiкiєнко Сергiй Володимирович</i> ПОВЕРНЕННЯ ДО СТРУКТУРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У БАНКIВСЬКIЙ СИСТЕМI.....	357
<i>Орлова Наталiя Сергiївна</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНЦIЇ КОМЕРЦIЙНИХ БАНКIВ В УМОВАХ ГЛОБАЛIЗАЦIЇ.....	359
<i>Перехрест Лiлiя Миколаївна,</i> <i>Бриштiна Вiкторiя Вiкторiвна</i> ТЕОРЕТИЧНI ПIДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТI БАНКУ ТА ЙОГО ДIЯЛЬНОСТI	361
<i>Пернарiвський Олександр Васильович</i> ПРОБЛЕМИ РЕСТРУКТУРИЗАЦIЇ ВАЛЮТНИХ КРЕДИТIВ ФIЗИЧНИХ ОСIБ В УКРАЇНI	364
<i>Пiдсосонна Яна Григорiвна</i> РЕФIНАНСУВАННЯ БАНКIВ ЯК IНСТРУМЕНТ РЕАЛIЗАЦIЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛIТИКИ НБУ	367
<i>Примостка Людмила Олександрiвна</i> ДЕРЖАВНИЙ КАПIТАЛ В БАНКIВСЬКIЙ СИСТЕМI УКРАЇНИ	369
<i>Прокопенко Валерiя Юрiївна</i> ВПЛИВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛIТИКИ НА РОЗВИТОК РИНКУ НЕРУХОМОСТI.....	372
<i>Татьянiна Свiтлана Михайлiвна</i> РЕФIНАНСУВАННЯ ТА УПРАВЛIННЯ РИЗИКОМ ЛIКВIДНОСТI БАНКIВ.....	375
<i>Chishko Irina Sergeevna</i> THE CORRELATION BETWEEN BANKING SECTOR AND ECONOMIC GROWTH.....	377
<i>Шелудько Сергiй Андрiйович</i> ПРОБЛЕМА СПIВВIДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ» ТА «ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ».....	380
<i>Шостак Лiлiя Борисiвна</i> ГРОШОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНIЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМIЧНОГО РОСТУ В УМОВАХ ДЕФIЦИТУ ФIНАНСОВИХ РЕСУРСIВ	383
<i>Шульга Наталiя Петрiвна</i> МЕТОДИЧНI ЗАСАДИ ОЦIНЮВАННЯ СТАНУ БАНКIВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ.....	386

4. Andrianova S. Government ownership of banks, institutions and economic growth/ S.Andrianova, P. Demetriades, A. Shortland // *Economica*, 2012. – № 79. – Pp. 449–469.

5. Demetriades P. Government, openness and finance: past and present / P. Demetriades, P. L. Rousseau // *The Manchester School, Supplement*, 2011. – № 2. – Pp. 98–115.

6. Demetriades P. The changing face of financial development / P. Demetriades, P. L. Rousseau // Paper presented at the MMF Conference, University of Birmingham, 2011. – № 3. – Pp. 74–89.

7. Martynova N. Effect of bank capital requirements on economic growth: a survey / N. Martynova // *De Nederlandsche Bank Working paper*, 2015. № 3. – Pp. 1–25.

УДК [336.743:33.025.12]-042.75

Шелудько Сергій Андрійович,
аспірант кафедри
банківської справи,
Одеський національний
економічний університет

ПРОБЛЕМА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ» ТА «ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ»

Нестабільність, а почасти й справжній хаос, що охоплює внутрішні валютні ринки країн Східної Європи та поширюється далеко за їх межі, може бути усунена виключно науково обґрунтованими та методологічно вивіреними засобами. Але істинність того чи іншого судження стосовно дієвості певного інструменту чи методу валютного регулювання прямо залежить від логічності побудови теоретичного базису, який став підґрунтям до їх застосування. З цієї точки зору надзвичайно важливим є розв'язання проблеми щодо співвідношення, взаємозв'язку та відмінностей між такими спорідненими поняттями як валютне регулювання та валютний контроль.

Сутнісній характеристиці валютного регулювання та валютного контролю свої праці присвятила ціла низка українських учених-економістів, серед яких варто назвати Я. В. Белінську, О. І. Береславську, О. В. Дзюблюка, Ф. О. Журавку, А. М. Мороза, В. І. Міщенко та інших. Втім, досі відкритим залишається одне з ключових питань цієї царини: чи є валютне регулювання та валютний контроль одним цілим або ж особливими поняттями? Розв'язанню цієї проблеми й присвячене наше дослідження.

За результатами попередніх розвідок нами було встановлено існування п'яти підходів щодо визначення сутності валютного регулювання: операційного, інституційного, акціоністського, ординалістського та законодав-

чого [5, с. 187]. Долаючи їх недоліки, ми запропонували власне визначення, за яким валютне регулювання є діяльністю уповноважених державою органів з управління валютними відносинами в країні через використання, у суворій відповідності до законодавчо встановленого порядку, комплексу інструментів і методів з метою досягнення цілей валютної політики.

Проблема співвідношення понять «валютне регулювання» та «валютний контроль» складається з двох аспектів. По-перше, окремі науковці, фактично ототожнюючи валютне регулювання з валютною політикою (тобто, привласнюючи їй сукупність інструментів і методів регулювання), вважають валютний контроль і валютне регулювання одним цілим чи синонімами.

Так, О. О. Качан під валютним контролем розуміє регулювання обсягу готівки в іноземній валюті та її обмінного курсу на інші валюти [1, с. 225]. Схожої думки дотримується й проф. А. О. Костюченко, вказуючи, що валютний контроль – це «урядова система нагляду за обміном іноземної валюти в країні, тобто регулювання обсягу готівки в іноземній валюті та її обмінного курсу на інші валюти» [2, с. 283]. Подібне змішування контролю та регулювання ми вважаємо дискусійним, доказом чого є безліч відмінностей між ними (див. таблицю 1). На думку Т. С. Шемет, валютний контроль «реалізується через запровадження валютних обмежень» [6, с. 278], хоча останні належать до інструментів валютного регулювання.

На наш погляд, подібні думки викликані назвою головного нормативно-правового акту з цих питань – Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання та валютного контролю» – та відсутністю в ньому офіційного визначення сутності валютного контролю. На цьому ґрунтується поверхове враження про неподільність регулювання та контролю, що й призводить до теоретичного змішування цих цілком окремих понять.

Другий аспект означеної проблеми полягає у визнанні повноважень з валютного контролю виключною прерогативою держави, що суперечить як чинному законодавству України [4, ст. 13], так і економічній сутності цього поняття. Так, О. І. Макаренко валютним контролем називає «інструмент впливу держави на ринок капіталу <...> специфічний механізм, спрямований на зміцнення валютного курсу, вирівнювання платіжного балансу країни, зміцнення національної грошової одиниці тощо» [3, с. 36], що, на наш погляд є визначенням, радше, валютного регулювання.

На нашу думку, валютний контроль є діяльністю уповноважених державою органів з нагляду за провадженням валютного регулювання, спрямованого на досягнення орієнтирів, встановлених валютною політикою.

Спільні та відмінні риси згаданих понять представлені в таблиці 1. Як видно зі змісту табл. 1, єдиною спільною рисою валютного регулюван-

Теоретична та практична концептуалізація розвитку фінансово-кредитних механізмів в умовах нової соціально-економічної реальності

ня та контролю є їх предмет (валютні відносини). Розбіжностей же значно більше. За змістом регулювання є діяльністю з досягнення цілей (встановлених валютною політикою), у той час як контроль – наглядом за законністю під час їх реалізації. Об'єктами валютного регулювання є об'єктивні економічні показники, а валютний контроль спрямований на їх документарне відображення. Коло суб'єктів валютного регулювання є значно ширшим, спосіб реалізації же полягає у використанні комплексу специфічних інструментів, яких валютний контроль не має.

Доцільно наголосити, що досліджувані поняття мають застосовуватися одночасно, адже вони є частиною (разом із валютною політикою) складного процесу управління валютними відносинами в країні.

Таблиця 1

Взаємозв'язок і відмінності між валютним регулюванням і валютним контролем

Спільні та відмінні риси	Валютне регулювання	Валютний контроль
Зміст поняття	Діяльність з досягнення цілей	Нагляд за законністю засобів досягнення цілей
Предмет	Валютні відносини	
Об'єкти	Валютний курс, попит і пропозиція іноземної валюти, обсяги та динаміка валютних операцій	Облікові документи щодо валютних операцій
Суб'єкти	Центральний і уповноважені банки, органи державної влади та міжнародні організації	Центральний і уповноважені банки, податкова та митна служби, служба поштового зв'язку
Мета	Досягнення цілей валютної політики	Забезпечення дотримання чинного законодавства суб'єктами валютних відносин
Спосіб реалізації	Використання інструментів регулювання для досягнення встановлених валютною політикою орієнтирів	Нагляд за дотриманням законодавства під час здійснення валютного регулювання (одночасно з ним)

Джерело: Власна розробка автора

Отже, взаємозв'язок валютного регулювання та контролю головний свій прояв має у тому, що перелічене є компонентами процесу управління валютними відносинами в країні. Відображення наданих визначень досліджуваних понять у законодавстві дозволить оптимізувати нормативне та методологічне забезпечення валютного регулювання в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Качан О. О. Банківське право: навч. посіб. [Текст] / О. О. Качан. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 288 с.
2. Костюченко А. О. Банківське право: підручник [Текст] / А. О. Костюченко / 2-ге вид., переробл. та доп. – К.: Атіка, 2011. – 376 с.
3. Макаренко О. І. Валютний контроль як інструмент стабілізації ринку капіталу в Україні [Текст] / О. І. Макаренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. – Суми: УАБС, 2003. – Т. 8. – С. 36-39.
4. Про систему валютного регулювання і валютного контролю [Електронний ресурс]: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 року № 15-93, зі змін. та доп. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93>
5. Шелудько С. А. Аналіз сучасних підходів до визначення економічної сутності валютного регулювання [Текст] / С. А. Шелудько // Науковий вісник ОНЕУ. – 2015. – №3 (223). – С. 181–195
6. Шемет Т. С. Теорія і практика валютного курсу: навч. посіб. [Текст] / За ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.

УДК 336.711.021:336.77

Шостак Лілія Борисівна,
д.е.н., професор, завідувач
кафедри економіки
та менеджменту,
Університет сучасних знань

ГРОШОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ В УМОВАХ ДЕФІЦИТУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Сучасний стан економіки України за даними НБУ [1] характеризується такими показниками: зниження ВВП сповільнилося до 7.2 %, зниження ВДВ переробної промисловості уповільнилося до 9.9 % р/р (порівняно з 21.8 %), знизилися темпи падіння обсягів виробництва в машинобудуванні (до 9.0 % порівняно з 23.1 %), базова інфляція після піку у квітні (61 %) далі поступово уповільнювалася – до 34.7 % р.р у грудні 2015 року. Вагомим чинником стримування інвестиційної активності залишається скорочення банківського кредитування, а також обмежений доступ до зовнішніх фінансових ресурсів на тлі значних виплат за зовнішніми боргами приватного сектору. Незважаючи на збереження значного профіциту зведеного бюджету до грудня 2015 року, уряд здійснював запозичення на ква-